

*Viták a konstanzi zsinaton**

Maléth Ágnes
SZTE–BTK

Történettudományi Doktori Iskola Medievisztika Program

Az 1414. november 5. és 1418. április 22. között ülésező konstanzi zsinat az európai egyháztörténet egyik legjelentősebb eseménye volt. Jelentőségét nem csak a zsinat iránt tanúsított érdeklődés, hanem a megtárgyalt ügyek jellege és az eljárás módja is adta. Ahhoz, hogy a zsinat ilyen meghatározóvá váljon, több tényező egyidejű fennállása volt szükséges. A zsinat nemzetközi elismerését biztosította, és ezáltal a résztvevők számát is növelte, hogy Luxemburgi Zsigmond magyar és német király kiállt a gyűlés mellett: a zsinat megszervezésének korai szakaszától diplomáciai befolyását latba vetve igyekezett rávenni az európai uralkodókat követeik elküldésére. Másrészt az egyházzsuzsólás megszüntetése iránti igény ekkor már rendkívül erős volt, hiszen a kettős, illetve 1409-től hármasság, a XIV. század végétől jelentkező eretnokség és az egyházi hivatalokban mindennaposá vált szimónia negatívan befolyásolták a katolikus egyház megítélését. Hozzájárult még a zsinat működéséhez a korszakban dinamikusan növekvő egyetemi értelmiség, amely nemzeti hovatartozástól függetlenül, önálló társadalmi csoportként is érvényesíteni próbálta érdekeit, ezért sokan önállóan, saját költségükön jelentek meg Konstanzbán.¹ Szintén hatással volt a zsinatra a korszak meghatározó fegyveres konfliktusa, a százéves háború. A XV. század elején Franciaországban fellángolt polgárháborús helyzet, amelyben Burgundia és az Armagnac-Orléans-i párt vetélkedett az ország irányításáért, megfelelő alkalmat adott V. Henriknek a katonai beavatkozásra, így az évszázados harc újabb szakaszba lépett. A hadszíntéren zajló események kiválóan tükröződtek a zsinat alakulásában, ugyanis a gyűlés mintegy nemzetközi fórumként szolgált a harcoló felek számára, ahol saját álláspontjukat próbálták igazolni.

A konstanzi zsinat kutatói több szempontból is igen szerencsés helyzetben vannak. A zsinatot sok aspektusból meg lehet közelíteni, amelyet nem csak a téma komplexitása, hanem a fennmaradt forrásanyag tetemes mennyisége is lehetővé tesz. Bár külföldön jelentek meg összefoglaló jellegű munkák,² a magyar szakirodalomban inkább egy-egy résztema vizsgálata

* Ezúton is szeretném megköszönni C. Tóth Norbertnek, Csernus Sándornak és Szántó Richárdnak a munkám során nyújtott segítségét.

¹ FRENKEN 2007. 112.

² A konstanzi zsinat történetének igen részletes leírását adja két kötetben BRANDMÜLLER 1991.; BRANDMÜLLER 1997.

jellemző.³ Jelen tanulmány célja, hogy átfogó képet adjon a Konstanzban megtárgyalt ügyekről és áttekinthetővé tegye az események kronológiáját. Bemutatjuk a legfontosabb jogi procedúrák lefolyását, valamint a különböző kérdésekben döntő befolyással bíró személyeket.

Az ügyek részletezése során legcélravezetőbb talán a kortársak felfogását követni, azaz különbséget tenni a három elsődleges fontosságú ügy, valamint a „*minores causae*” között. A korabeli elgondolás szerint a zsinat mindenekelőtt három kérdés megoldására törekedett, ezek a *causa unionis*, a *causa fidei* és a *causa reformationis* voltak.⁴ Az első kettő, az egyházszakadás megszüntetése (*causa unionis*) és az eretnesség elítélése (*causa fidei*) kevésbé vitatott a történelem-tudományban. A kutatók többsége egyet ért abban, hogy ezt a két ügyet a zsinat sikeresen zárta le és valós megoldás született. A zsinat hatékonysága a harmadik ügyben, az egyház megreformálásának kérdésében azonban már jobban megosztja a történészeket. A magyar történetírásban Mályusz Elemér nyomán az a felfogás terjedt el, hogy a konstanzi zsinat a *causa reformationis* terén elbukott, és a megoldatlan problémák egyenes következménye volt a száz évvel későbbi reformáció.⁵ Az 1980-as évek végétől azonban elterjedt egy másik vélekedés, elsősorban kanadai és nyugat-európai kutatók körében, amely szerint a konstanzi zsinat részben eredményes volt az egyházi reformok megvalósításában is.⁶

A *minores causae* a zsinaton tárgyalt másodlagos jelentőségű ügyek összefoglaló elnevezése.⁷ *Minor causa*-ként tartották számon például a zsinat működésével kapcsolatban felmerült szervezeti kérdéseket, valamint az olyan elszigeteltebb ügyeket, amelyek csak egy-egy ország számára bírtak jelentőséggel (például Johannes Parvus ügye). Ezeken kívül ide sorolhatnánk még azokat a kérdéseket is, amelyek bár nagy jelentőségűek voltak és szóba is kerültek, de Konstanzban elodázták a megoldásukat (például görög unió ügye). A *minores causae* közül jelen esetben csak a legfontosabbakról teszünk említést.

³ Az angol imperium elvéről, s ezáltal a zsinaton tanúsított angol nemzeti érzetről lásd BARÁNY 2004. 23–40.; Zsigmond és V. Henrik szövetségéről lásd BARÁNY 2009.; a bíborosok 1417-es okleveléről lásd MÁLYUSZ 2005. Kivételt képez GÁRDONYI 2001. 96–103.; itt a szerző röviden összefoglalja a megtárgyalt ügyeket, de elsősorban a konciliarista eszme alakulására helyezi a hangsúlyt.

⁴ Cerretano naplójából az is kitűnik, hogy a zsinat feladatai közül Zsigmond mit tartott elsődlegesnek: „Addidit etiam ipse rex, quod factum Johannis Hus et alia minora non debebant reformationem ecclesie et Romani imperii impedire, quod erat principale, pro quo fuerat concilium congregatum.” FINKE 1923. 203.

⁵ MÁLYUSZ 2005. 52.

⁶ STUMP 1989. 69–105.

⁷ FRENKEN 2008. 403.

I. Causa unionis

A konstanzi zsinat céljai közül a kortársak az egyház egységének helyreállítását tekintették a legsürgetőbb feladatnak. XI. Gergely halála után 1378-ban Rómában és Avignonban is választottak pápát. 1409-ben mindkét *obedientiából*⁸ származó, elégedetlen bíborosok összehívták a pisai zsinatot, letették mindkét pápát és egy harmadikat választottak helyettük, annak reményében, hogy a gyűlés döntését minden európai ország elfogadja majd. A pisai zsinatot azonban nem sikerült általános érvényű zsinatként elismertetni, így 1414-ben már három pápa tartott igényt az egyházfőségre: XII. Gergely, XIII. Benedek és a pisai pápa utódja, XXIII. János.⁹

Bár a XV. század elején tartott egyházi gyűlések közül a pisai volt a legismertebb, ezt megelőzően már az avignoni és a római *obedientiában* is tartottak zsinatokat: XIII. Benedek 1408-ban Perpignan-ban; XII. Gergely pedig 1409-ben Civaldében. Három évvel megválasztása után pedig XXIII. János Rómába hívott össze egy gyűlést.¹⁰ Ezek a kísérletek, amelyek elvileg az egyházszakadás megszüntetését célozták, inkább csak mélyítették a válságot, hiszen rávilágítottak a pápák kompromisszumképtelenségére. Egyértelművé vált ugyanis, hogy egyik pápa sem fog lemondani a méltóságáról anélkül, hogy ellenfelei előtte ugyanezt meg ne tennék. Ezáltal egyre nyilvánvalóbb lett, hogy a katolikus egyház önerejéből nem tud véget vetni a skizmának. Végül 1413-ban XII. Gergely vetette fel azt az elképzelést, hogy az egység ügyét egy világi uralkodó irányításával kell elrendezni. Mivel a középkor folyamán a világi uralkodók rangsorában a német király számított a legrangosabbnak, a címet aktuálisan viselő Luxemburgi Zsigmond került az események középpontjába.¹¹ Zsigmond valószínűleg felismerte, hogy az egyház megmentőjének szerepe alkalmas tekintélye további növelésére, ugyanakkor az is tagadhatatlan, hogy diplomáciai érzékére feltétlenül szükség volt a zsinat megszervezéséhez és sok esetben annak irányításához is. 1414 tavasz és nyár folyamán mindhárom pápával, majd az európai uralkodókkal is felvette a kapcsolatot. A helyszín kiválasztása is a nevéhez fűződik, hiszen Konstanz városa a birodalomhoz tartozott, de elég központi helyen feküdt ahhoz, hogy akár Itáliából, akár francia vagy spanyol területekről viszonylag gyorsan el lehessen érni.¹²

Az egység megteremtése a zsinaton szigorúan felügyelt jogi folyamat volt. A jogszerűsége két okból figyeltek fokozottan. Egyrészt így próbálták

⁸ A latin *obedientia* szót használták az egy-egy pápa fennhatósága alatt álló területek összefoglaló megnevezéseként. Arra, hogy a fogalom közérthető és általánosan használt volt, jó példa a XXIII. János ellen írt röpirat. Lásd FINKE 1926. 90–93; valamint Richard Fleming 1417. januári beszéde lásd FINKE 1923. 482–483.

⁹ GERGELY 1999. 125.

¹⁰ ÁLDÁSY 1928. 3.

¹¹ ÁLDÁSY 1928. 4.

¹² FRENKEN 2007. 110.

megakadályozni azt, hogy a későbbiek folyamán bármelyik lemondott pápa kifogással éljen a döntésekkel kapcsolatban, vagy egy esetleges jogi hézagra hivatkozva bárki semmisnek tekintse a rendelkezéseket. Másrészt erre az időszakra már jellemző volt a jogszerűség iránti igény növekedése, az egyetemi végzettséggel rendelkezők egyre nagyobb befolyásra tettek szert az egyházi és a mindennapi életben is.¹³ Így nem meglepő, hogy a *causa unionis* eljárás három vezető személyisége is jogi végzettségű volt. Johannes de Scribanis és Henricus de Piro viselték a *promotor et procurator concilii* tisztséget. A *promotor* és a *procurator* feladatai közé tartozott a rendelkezések és a vádiratok végleges szövegének megfogalmazása, valamint az általános gyűléseken a jegyzőkönyvek vezetése.¹⁴ Scribanis angol, Piro pedig német származású volt, amely jól tükrözi e két nemzet zsinatra gyakorolt befolyását. A harmadik személy pedig Francesco Zabarella, itáliai származású bíboros volt. Zabarella olyan tekintéllyel rendelkezett a zsinaton, hogy sokan a következő pápát látták benne. Azonban Zabarella még a pápaválasztó konklávé összeülése előtt, 1417 szeptemberében meghalt.¹⁵

XXIII. János és XII. Gergely pere gyors és gördülékeny folyamat volt. XXIII. János esetében valószínűleg a szökése miatt kialakult ellenérzés, XII. Gergely esetében pedig az idős egyházfő együttműködése volt az, ami miatt senki nem kérdőjelezte meg a zsinat intézkedéseit. Először Baldassare Cossát, azaz XXIII. Jánost mondatták le 1415 tavaszán. János pápa eleinte Zsigmonddal összhangban cselekedett a zsinat ügyében. Hajlandósága valószínűleg az itáliai politikai helyzetből fakadt, hiszen az egyházfő harcban állt Nápolyi Lászlóval, s így Zsigmond támogatására szorult.¹⁶ Azt, hogy János pápát nem a zsinati eszme lelkesítette, megerősíti Guillaume Fillastre naplója is: a bíboros leírja, hogy amikor Cossa értesült Nápolyi László 1414. augusztusi haláláról, megpróbált kibújni a zsinattal járó kötelezettségek alól, és ettől csak a bíborosok határozott fellépése tántorította el.¹⁷ XXIII. János valószínűleg féltette saját biztonságát az Itálián kívül eső területeken, ezért szövetséget kötött Frigyes ausztriai herceggel, aki fegyveres védelmet ígért neki.¹⁸ Konstanzba érkezve János pápa nyitotta meg a zsinatot, 1414. november 6-án, és a következő év márciusáig elnökölt az általános gyűléseken.¹⁹ Az események azonban nem úgy alakultak, ahogyan XXIII. János várta: az egyházatyák már 1415 februárjában elfogadták a nemzetenkénti szavazást, amely semlegesítette a pápa hatalmas itáliai kíséretének befolyá-

¹³ FRENKEN 2008. 399–400. Az egyházi középréteg magyarországi fejlődéséről lásd MÁLYUSZ 2005. 63–76.

¹⁴ KELLY 1998. 21.

¹⁵ FRENKEN 2008. 410.

¹⁶ Zsigmond csapatokat küldött Itáliába, János papa megsegítésére. ÁLDÁSY 1928. 5.

¹⁷ FINKE 1923. 14–15.

¹⁸ Frigyes XXIII. János védelméért cserébe a római egyház fővezéri kinevezését kapta, 6000 gulden járandósággal évente. GERGELY 1999. 127.

¹⁹ Az általános gyűléseken (*sessio generalis*) az összes követ részt vett, nációtól függetlenül.

sát. Mivel egyre valószínűtlenebb lett, hogy lemondása után Jánost újraválasztják,²⁰ 1415. március 20-áról 21-ére virradó éjszaka megszökött Konstanzból. Minden jel arra utal, hogy szökésével a zsinat feloszlata volt a szándéka: Schaffhausenből üzent is a bíborosoknak, hogy kövessék, mert a német városban Zsigmond befolyása miatt nem lehet szabadon tanácskozni.²¹ A zsinat követek útján megpróbálta rávenni Jánost a Konstanzba való visszatérésre, de ezt megtagadta, és folytatta útját Burgundia felé.²² Miközben Zsigmond gondoskodott Cossa elfogatásáról és Radolfzellbe szállításáról, a zsinat – mindenekelőtt Piro – elindította az eljárást a bukott pápa ellen: a folyamat május második hetétől a hónap végéig tartott, a megfogalmazott vádpontok közül 71-et ismerünk, a meghallgatott tanúk száma pedig túllépte a 30-at.²³ Mindezek eredményeként 1415. május 29-én a zsinat a három pápa közül elsőként Baldassare Cossát fosztotta meg egyházfőségétől. Cossa később Radolfszellből Heidelbergbe került, majd három év múlva – valószínűleg Zsigmond nyomására – V. Márton pápa átvette a felügyeletét. Cossát Firenzébe kísérték, ahol az új egyházfő újra bíborossá tette. Visszanyert szabadságát azonban nem sokáig élvezhette, ugyanis 1419 végén betegségben elhunyt.²⁴

XII. Gergely ügye még egyszerűbben zajlott, mint XXIII. Jánosé, és kisebb visszhangot is keltett. Gergely, bár személyesen nem volt hajlandó megjeleni Konstanzban, alávetette magát a zsinat döntésének. Követeit is elküldte Konstanzba, akik Carlo Malatesta vezetésével a gyűlés kezdetétől tárgyaltak a pápa lemondásáról. Vádirat ebben az esetben nem is áll rendelkezésünkre, az ügy szinte alig dokumentált. A zsinat 1415. július 4-én erősítette

²⁰ Már egy 1415. február 15-én kelt levél is arról számol be, hogy az angol, francia és a német nemzetek egyet értenek abban, hogy az egyház uniója csak mindhárom pápa lemondásával érhető el. FINKE 1926. 220. Az is rontotta XXIII. János megítélését, hogy Gergely hívei 1415. február elején egy röpiratot kezdtek el terjeszteni Konstanzban, amely 20 pontban foglalta össze a pápa gyarlóságait: megvádolták többek között szimóniával, és azzal, hogy saját híveivel töltötte fel a bíborosi kollégiumot, skizmatikusnak és botrányosnak titulálták. FINKE 1926. 90–92.

²¹ BRANDMÜLLER 1991. 230–231.

²² MCCABE 1916. 237.

²³ A vádak részletesek és mindenre kiterjedőek voltak: átfogták Baldassare Cossa életét gyermekkori tiszteletlenségétől egészen a konstanzi eseményekig. Megvádolták egyházi javak kiárusításával, V. Sándor pápa megmérgezésével, szexuális bűnök elkövetésével, a bolognai egyetem ellehetetlenítésével és azzal, hogy vesztegetéssel szerezte meg az egyházfőséget. Bűnbaknak állították be: mintha azt akarták volna hangsúlyozni, hogy az egyház azért korrupt, mert nem a megfelelő személy vezeti. Az erkölcstelen pápa eltávolítását pedig a gondok megoldásának tekintették. Bár a vádak megfogalmazása és a tanúk neveinek feltüntetése igen következetes, a modern olvasónak hamar feltűnik, hogy legtöbbször a vallomások szóbeszédre vagy egyéni meggyőződésre alapultak, nem pedig kézzel fogható bizonyítékokra. A vádpontokért lásd FINKE 1926. 157–209.

²⁴ MCCABE 1916. 238.

meg Gergely lemondását, aki még az 1417-es pápaválasztó konklávé összeülése előtt meghalt.²⁵

A *causa unionis* jogi folyamatában ezt követően kényszerszünet következett, ugyanis Zsigmond nem tartózkodott Konstanzban. Mivel XIII. Benedek sem Konstanzban megjelenni, sem követeket küldeni nem volt hajlandó, Zsigmond beleegyezett, hogy spanyol területre utazzon, ahol az utolsó pápával és Ferdinánd aragón királlyal tárgyal.²⁶ Így XII. Gergely és XIII. Benedek lemondása között két év telt el.

XIII. Benedek esetében a legnagyobb problémát nem is a pápa megrögzöttsége jelentette, hanem az, hogy másik két vetélytársával ellentétben az ő hatalmának még 1415 folyamán is volt bázisa: a spanyol királyságok, így Aragónia, Kasztília, León és Navarra. A hármas találkozó helyszínéül a két egymáshoz közel fekvő várost, Narbonne-t és Perpignan-t jelölték ki. A tárgyalásra a királyt a zsinat küldöttei is elkísérték, akik levelekben folyamatosan tájékoztatták az eseményekről a Konstanzban maradottakat.²⁷ A tárgyalások biztatóan indultak, de az álláspontok hamar eltávolodtak egymástól. XIII. Benedek és tanácsosai egyre lehetetlenebb érvekkel és megoldási javaslatokkal álltak elő.²⁸ A pápa ráadásul 1415. november 13-án éjszaka el is hagyta a tárgyalások helyszínét. Zsigmondnak végül Ferdinánddal sikerült megegyeznie, így december 13-án megkötötték a narbonne-i szerződést. A megállapodás szerint a spanyol királyságok felmondták az engedelmisséget XIII. Benedeknek, viszonzásul a zsinat elismerte a spanyol nemzetet ötödik nációként, valamint a spanyol területeken aktuálisan érvényben lévő egyházi kinevezéseket is jogszerűnek nyilvánították. Zsigmond a tárgyalások helyszínéről Franciaországba, majd Angliába utazott.²⁹ Benedek letételét 1417 júliusában jelentették be Konstanzban, ám Pedro de Luna 1423-as haláláig az egyetlen törvényes egyházfőnek tekintette magát, sőt, még utódot is kinevezett.³⁰

XXIII. János, XII. Gergely és XIII. Benedek lemondása után már csak egy lépés volt hátra a *causa unionis* folyamatában: megválasztani az egyetlenlegesen elfogadott új egyházfőt. 1417 novemberében összeült a pápaválasztó konklávé, amelyben az 5 zsinati nemzetből 6-6 képviselő és az

²⁵ FINKE 1926. 306–307.

²⁶ Zsigmond 1415. július 18-ától 1417. január 27-éig volt távol, először spanyol területen tárgyal, majd Franciaországba és Angliába utazott. ALTMANN 1897. 105 és 120.

²⁷ A zsinat követei között volt például Bernard de la Planche, Soulac priorja, az angol nációból; a genti püspök, a rigai érsek, valamint jogtudósok és a párizsi egyetem egyik teológiai tanára. A küldöttség pontos összetételéről lásd ÁLDÁSY 1928. 47.; valamint CROWDER 1953. 185.

²⁸ Az egyik legérdekesebb ezek közül talán az, hogy Benedek saját magát tekintette a katolikus egyház egyetlen legitím bíborosának, mivel őt még a skizma előtt nevezték ki. Ezért úgy vélte, hogy egyedül neki van joga pápát választani. ÁLDÁSY 1928. 80.

²⁹ Az utazás legfontosabb momentuma az V. Henrik angol királlyal 1416 augusztusában megkötött canterbury szövetség volt.

³⁰ BRANDMÜLLER 1997. 53.

összes bíboros részt vett. Mivel azok a jelöltek, akik a legnagyobb eséllyel indulhattak volna, például Zabarella és Robert Hallum,³¹ ekkor már nem éltek, a választók véleménye igen megosztott volt. A döntést az sem könnyítette meg, hogy több érvénytelen szavazás is lezajlott, hiszen az angol és a francia követek saját honfitársaikra szavaztak, mert így akarták megakadályozni, hogy az ellenfél jelöltje legyen pápa. A november 11-én megválasztott V. Márton kompromisszumos megoldást jelentette mindenki számára.³²

2. *Causa fidei*

A konstanzi zsinat másik legfontosabb célja a XV. században elterjedt eretnokség megfékezése volt. A huszitizmus Csehországban jelentett komoly problémát, Husz János nézeteit pedig egy oxfordi teológus, John Wyclif tanaira vezették vissza. Wyclif elsősorban a pápai fennhatóságot és az egyházi hierarchiát támadta, és a lollardok, akiket Wyclif követőinek tartottak, felkeléseket robbantottak ki Angliában.³³ V. Henrik kifejezetten Wyclif-ellenes teológusokat küldött Konstanzba, például az oxfordi Oriel College teológusát, William Corff-ot, vagy a szintén oxfordi magisztert, John Stokest.³⁴ Wyclif ügyét nem először vizsgálta egyházi bíróság,³⁵ valamint a hitbéli kérdésekben a nemzetek is hamar közös álláspontra jutottak, ezért a vizsgálóbizottság napok alatt döntést hozott. 1415. május 2-án kezdték el a munkát: Piro elkészített egy idézést, amelyben felszólította a lakosságot, hogy ha van olyan személy, aki el tudja magyarázni a zsinatnak, hogy Wyclif tanai miért nem eretnekek, akkor

³¹ Robert Hallum, Salisbury püspöke Zsigmond bizalmasa volt a zsinaton, 1417. szeptember 4-ei halálának nagy szerepe volt abban, hogy az angol nemzet elállt a reformügy támogatásától és a pápaválasztás elsődlegessége mellett tette le a voksát.

³² A konklávében történt eseményeket Thomas Walsingham mutatja be a *Chronica Maior*-ban. CLARK 2005. 420–422.

³³ Angliában az 1381-es felkelésért is a Wyclif eszméit követő vándorprédikátorokat tették felelőssé. A lollard mozgalom világi vezetőjével, John Oldcastle-al egészen 1417-ig nem sikerült leszámolni. HEUSSI 2000. 256–258.

³⁴ Bárány Attila szerint Wyclif tanainak egy része — elsősorban az egyház világi birtokait támadó tanok — összhangban volt az angol korona belpolitikai céljaival. Wycliffel szemben ezért tanúsítottak sokáig elnéző magatartást. V. Henrik azonban egyrészt külpolitikai tevékenységében igyekezett közös álláspontra jutni Zsigmonddal, s így az eretnokség elleni fellépés nem volt tovább halasztható, másrészt a hit védelmezőjének szerepét V. Henrik — akárcsak Zsigmond — a nemzetközi politikában akart saját javára fordítani. BARÁNY 2012. 245–260. Csernus Sándor szerint viszont maga Zsigmond is csak azután kezdett határozottan állást foglalni a huszitizmus ellen, miután Konstanzban Husz tanításait eretnokségnek minősítették. Mivel jövőbeli céljai közé tartozott a cseh korona megszerzése, ottani népszerűségére is ügyelnie kellett. CSERNUS 1978. 74–76.

³⁵ Az 1382-es londoni zsinat elítélt több olyan tételt, amelyet valószínűleg Wycliftől származtattak, de a teológus ellen ekkor még nem történt intézkedés. 1409-ben a canterbury érsek felállított egy vizsgálóbizottságot, amely már az eretnokségeket kereste Wyclif műveiben, s ebből több mint 200-at talált. A római zsinaton XXIII. János elrendelte Wyclif könyveinek elégetését. KELLY 1998. 20.

jelenjen meg a zsinat előtt. Hiába szegezték ki az iratot a templomok ajtajára, nem volt vállalkozó, következésképpen Wyclifet újból elítélték.³⁶

Wyclif és Husz tanításait olyannyira hasonlóknak ítélték a korban, hogy Huszt először nem is saját nézetei miatt vádolták meg, hanem felszólították, hogy magyarázza meg Wyclif tanait.³⁷ Mindkét teológus hirdette többek között az anyanyelvű Biblia és istentiszteletek szükségességét, elmarasztalták az egyházat világi birtokai és korrupciója miatt, valamint a Bibliát tekintették a hit egyetlen igaz forrásának, Krisztust pedig az egyház egyetlen igaz vezetőjének. Husz János perében, bár a vádakat írásaira és prédikációin résztvevő szemtanúk vallomásaira alapozták, több jogszerűtlenség is történt. Husz azért merészelt egyáltalán megjelenni Konstanzban, mert egyrészt Zsigmond is szavatolta a biztonságát, másrészt pedig a római zsinaton kimondott kiátkozás alól is felmentették. Mindezek ellenére bebörtönözték, amikor a városba ért. 1415 áprilisában felállítottak egy négytagú vizsgálóbizottságot, amelyet teológiai és jogi véleményükkel d'Ailly, Zabarella és Fillastre bíborosok is segítettek.³⁸ János pápa perével párhuzamosan megkezdődött a Husz-ügy tanúinak meghallgatása is, majd júniusban Husz Jánost is több alkalommal a zsinat elé idézték. Mivel Husz nem volt hajlandó megtagadni nézeteit, 1415. július 6-án kivégezték.³⁹

A Konstanzban elítélt harmadik egyháztudóst, Prágai Jeromost Wyclif és Husz nézeteinek legfőbb terjesztőjének tekintették. Jeromos világlátott ember volt, tanult Prágában és Oxfordban, ahol Wyclif műveit másolta, járt német területen is. 1415 áprilisában bebörtönözték, de ügyét csak majdnem egy évvel később kezdték el tárgyalni. A vádlott szóvá is tette az egyik nyilvános meghallgatásán, hogy több mint 300 napig tartották úgy fogva, hogy nem adtak neki lehetőséget a védekezésre. Végül Wyclif és Husz előzőleg már elítélt tézisei alapján vádolták meg, az ügyet Nikolaus von Dinkelsbühl, a bécsi egyetem jogtudósa vezette.⁴⁰ Jeromos először hajlandó volt megtagadni a tanításokat, később azonban mégis megpróbálta megvédeni nézeteit az 1416. május 23-ai illetve 26-ai meghallgatásokon. Május 30-án kihirdették az ítéletet, és akárcsak Huszt, Prágai Jeromost is megégették.⁴¹

3. *Causa Reformationis*

A konstanzi zsinat legvitatottabb ügye egyértelműen a *causa reformationis* volt. A felvetések széles skálán mozogtak, de volt néhány elem, amely

³⁶ KELLY 1998. 21–22.

³⁷ KELLY 1998. 23.

³⁸ BRANDMÜLLER 1991. 325–331.

³⁹ Husz János pere egy volt azon események közül, amelyek jól példázzák, hogy Zsigmond nem tudta minden esetben kézben tartani a zsinat irányítását. Husz elítélését elsősorban a zsinati atyák szorgalmazták. CSERNUS 1978. 76.

⁴⁰ KELLY 1998. 24–26.

⁴¹ Az ítélet végrehajtásáról részletes beszámoló lásd BUCK 1962. 83. A leírás alapján Jeromos halála szörnyűbb lehetett, mint Husz Jánosé.

különösen gyakran előfordult. A reformelképzelések kisebbik része a spirituális életre és az egyházi morálra vonatkozott. A korabeli teológusok többsége egyet értett abban, hogy az egyház elvilágiasodott, ezért fel kell lépni a visszaélések és a szimónia ellen. Az egyházigazgatás tekintetében a pápai kúriai intézményeivel szemben a püspökök befolyását akarták növelni, bővíteni ezek hatáskörét, mintegy decentralizálni az egyházat.⁴² A legjelentősebb persze a pápai jövedelmek csökkentése iránt támasztott igény volt. A korszakban a pápai kúria legtöbb bevétele a *servitium* és az *annata* beszédéséből származott, a zsinati küldöttek tehát ezek csökkentését vagy eltörlését szerették volna elérni. A mindennapi szóhasználatban, így a konstanzi zsinat dokumentumaiban is gyakran összemosták a két fogalmat.⁴³

Bár az viszonylag jól körvonalazódott, hogy milyen reformokra lenne szükség, ezek végrehajtásáról több ponton is igen erősen eltértek a vélemények. Az erkölcsi és az igazgatási intézkedések tekintetében kevés volt a konkrét elképzelés, a fiskális kérdések viszont több szempontból is megosztották a zsinati küldötteket. Először is, a francia nemzet követelései jóval radikálisabbak voltak, mint a többi nációé, ugyanis a pápai udvar pénzbeszédés szempontjából francia területeken volt a leginkább hatékony. A franciák szerették volna elérni az összes *servitium* és *annata* eltörlését, s mint sok más ügyben is, legnagyobb szószólójuk e kérdésben is Pierre d'Ailly bíboros volt. A *Natio Gallicanával* szemben a német és angol nemzetek beérték volna a két említett adótípus csökkentésével, hiszen a pápai adminisztráció ezekben az országokban kevésbé tudta érvényesíteni jogait. Ennek megfelelően több tervzet is született a pénzügyi módosításokról, felmerült például az is, hogy a pápai tized szedését zsinati beleegyezéshez kellene kötni; illetve, hogy a *spolia* és a *procuratio* begyűjtésének jogát teljesen meg kellene vonni a pápától.⁴⁴ Másodsorban az növelte az ellentéteket, hogy a bíborosok a pénzügyek tárgyalásakor is külön érdekcsoportot alkottak. Nekik nem állt érdekükben változtatni a fennálló helyzeten, hiszen több pápai bevételből is részesültek.⁴⁵

Végül pedig igen komoly vita alakult ki arról, hogy a reformok végrehajtása élvezzen-e prioritást, vagy a pápaválasztás. Zsigmond távollétében nem folytak tárgyalások a reformokról, hiszen a király elutazása előtt kérte a zsinatot, hogy ez ügyben várják meg a döntésekkel. 1417. januári

⁴² MÁLYUSZ 2005. 35–36.

⁴³ A mindennapi szóhasználatban – a konstanzi zsinat dokumentumaiban is – gyakran összemosták a két fogalmat, így helyenként nem lehet elkülöníteni őket. MÁLYUSZ 2005. 15.

⁴⁴ A *procuratiot* olyan főpapok szedték, akik a fennhatóságuk alatt álló terület vizitációjára voltak kötelezve, fedezendő a látogatások költségeit. STUMP 1989. 79. A *spolia* a végrendelet nélkül meghalt egyházi személyek vagyonának elkobzása a pápai kamara által. BOSSÁNYI 1916. 29. Köszönettel tartozom Gálffy Lászlónak, aki kiegészítő információkkal látott el a témában.

⁴⁵ STUMP 1989. 75.

visszatérése után azonban szerette volna minél hamarabb megvalósítani a változtatásokat. 1417-es év tavaszi és nyári ülésén a francia és az olasz nemzet a pápaválasztást, a német és az angol nemzet – a király támogatásával – az újításokat sürgette. 1417 ősz elején azonban az angol követek különböző okokból elálltak a reformügy támogatásától, így Zsigmond magára maradt a német nemzettel.⁴⁶ A király ekkor még el tudta érni, hogy a bíborosok kiadjanak egy olyan oklevelet, amelyben a magyar uralkodónak tett kedvezményeket rögzítették,⁴⁷ majd a reformügyet elnapolták és megtörtént a pápaválasztás.

A reformok kidolgozására ténylegesen történt néhány kísérlet Konstanzban. A zsinat folyamán 3 reformbizottságot is kineveztek ebből a célból. Az elsőt 1415 júliusában, ez 8-8 tagot foglalt magába a négy eredeti nemzetből és a bíborosokat. A második 1417 nyarán működött, amelybe az 5 nemzetből 5-5 tagot delegáltak, de bíborosokat ebben az esetben kihagyták. Az utolsót Márton pápa megválasztása után állították fel, ebben 6-6 tag volt nemzetenként, illetve 6 bíboros.⁴⁸ A reformtervezeteket elvileg egy igen jól szabályozott folyamat során fogadták el, melyben a javaslatot többször is megvitaták és lehetőség volt a változtatásra is. Bár néhány tervezet szövege fennmaradt, arra nincs bizonyíték, hogy ezek valamelyikét valóban el is fogadta volna a zsinat.⁴⁹

Nem szabad elfeledkeznünk a konstanzi zsinaton elfogadott két reformdekrétumról sem. A *Haec Sancta*-t és a *Frequens*-t nem az említett reformbizottságok dolgozták ki, hanem valószínűleg az általános gyűlésen elhangzottak alapján a két *procurator* fogalmazta meg. A *Haec sancta* 1415 tavaszán XXIII. János szökése miatt kialakult pánikra jelentett megoldás: Zsigmond és a zsinat vezető személyiségei azt akarták megakadályozni, hogy a gyűlés feloszlassa magát. A *Haec Sancta*-ban a gyűlés résztvevői kijelentették, hogy a zsinat az egyetemes egyházat képviseli, hatalma közvetlenül Krisztustól ered, így a hit, a reformok és az egyház egységének kérdé-

⁴⁶ Hallum püspök halála éppen a leghevesebb viták idején következett be. Zsigmond Hallum személyében barátját és egyik legelszántabb támogatóját veszítette el. Az angol nemzetben belül a pápai kúriához közel álló csoport kezdett felülkerekedni, és amikor már nem lehetett visszafordítani a folyamatot, V. Henrik király utasította követeit, hogy álljanak el a reformügy támogatásától. JACOB 1967. 38.

⁴⁷ Az oklevél részletes elemzéséért lásd: MÁLYUSZ 2005. 10–23.

⁴⁸ STUMP 1989. 70., illetve MÁLYUSZ 2005. 45.

⁴⁹ A reformbizottságok munkafolyamatait Finke a következőképpen rekonstruálta: A reformbizottságok először többségi szavazattal elfogadták a reform első változatát, amely ezután a nemzeti gyűlésekre került. A nemzetek képviselői megvitaták, majd kineveztek két-két küldöttet, akik közösen, a felmerült javaslatok alapján megpróbálták egy mindenki számára elfogadható változatot szerkeszteni. Ha ezzel elkészültek, akkor a szerkesztett változat újra a nemzeti gyűlésekhez került megvitatásra. Ha mind az 5 nációnak elfogadta, akkor megszavazásra az általános gyűléshez került a dokumentum, hogy ott is megszavazzák. FINKE 1923. 549–568.

sében a pápa felett áll.⁵⁰ A *Frequens*-t 1417 októberében fogadták el. Az egyházi tárgyalások rendszerességét igyekeztek biztosítani, ezért előírták, hogy meghatározott időközönként zsinatot kell tartani, mégpedig a következőt 5, majd 7 év múlva, azt követően pedig 10 évenként.⁵¹

A *causa reformationis* hosszú folyamatához tartoznak még a nemzetekkel kötött konkordátumok is. A zsinatot lezáró tárgyalások során ugyanis V. Márton pápa szerződött minden nemzettel. A cél az elodázott fiskális reformok megoldása lett volna. Jelentősen lecsökkentették az *annaták* és a *servitiumok* összegét,⁵² valamint Márton pápa beleegyezett, hogy egyetemes pápai tized kivetése előtt kikéri az egyház véleményét. A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy a zsinat fiskális reformok terén is részben eredményes volt, hiszen az új egyházfővel sikerült kompromisszumra jutni. Azok a kérdések, hogy a konkordátumok ténylegesen mennyire befolyásolták a pápai jövedelmeket, illetve hogy a rendelkezéseket mennyire tartották be, egy újabb vizsgálat alapját képezhetnék.⁵³

4. *Minores causae*

A zsinat működését illetően két technikai problémát kellett megoldani. Az első a szavazatok leadásának módjával volt kapcsolatban. A pisai zsinatot megelőzően az egyházi gyűléseken a személyenkénti szavazás volt a bevett, de 1409-ben ezt az eljárásmodot a nemzetenkénti szavazás váltotta fel, amely valószínűleg az egyetemi rendszerből eredt.⁵⁴ Konstanzban XXIII. János és az itáliai nemzet *per capita* akart szavazni, hiszen így számbeli fölényüket könnyedén kihasználhatták volna. A szavazás vitája azonban már 1415 februárjában eldőlt, ugyanis a francia, német és az angol nemzet egyet értett abban, hogy a szavazásnak az általános gyűléseken *per nationes* kell történnie. Tehát minden zsinati nemzet egy-egy szavazattal rendelkezett. A következő kérdés, ami felmerült, hogyan kezeljék a bíborosi kollégiumot. 1415 májusában hiába kérvényezték a kardinálisok, hogy a kollégium testületileg kapjon egy szavazatot, ezt a zsinat elutasította. Ebben az esetben elsősorban a graduáltak

⁵⁰ BRANDMÜLLER 1991. 239–260.

⁵¹ BRANDMÜLLER 1997. 335–358.

⁵² A franciák esetében például a zsinatot megelőző összegek egyharmadára. V. Márton pápa azért tett ilyen nagy engedményt a franciáknak, mert a francia király taktikusan nem ismerte el azonnal az újonnan megválasztott pápát legitim egyházfőnek. STUMP 1989. 97.

⁵³ Mályusz szerint a pénzügyi reformok elodázása vezetett a reformációhoz. Azt azonban ő is megjegyezte, hogy ha teljesen eltörölték volna az annatákat és a rezervációkat, akkor megfosztották volna a pápát az önálló politikához szükséges anyagi háttértől. A pápai jövedelmek csökkentésének következményeiről Mályusz nem ír. MÁLYUSZ 2005. 38. Stump ezzel szemben azt állítja, hogy a konstanzi zsinat, illetve V. Márton 1425–26-os reformjai annyira csökkentették a pápai jövedelmeket, hogy más megoldásokra volt szükség, amelyek Luther fellépéséhez vezettek. Így inkább a fiskális reformok sikerének, mint elmaradásának volt következménye a reformáció. STUMP 1989. 104–105.

⁵⁴ MÁLYUSZ 2005. 42.

szava volt döntő, hiszen a bíborosokat a reformok ellenzőinek tekintették, ezért igyekeztek csökkenteni a kollégium befolyását. A bíborosoknak ezt követően származásuk szerint kellett a nációk ülésein részt venniük.⁵⁵

A *minores causae* között volt Konstanzban két zsarnokölési ügy is. Az első és talán a nagyobb visszhangot keltett ezek közül Jean Petit, vagy latinul Johannes Parvus ügye volt. 1407-ben Lajos orléans-i herceg ellen, aki VI. Károly francia király öccse volt, burgundiai megbízásból merényletet követtek el. Félelemnélküli Jánost, Burgundia hercegét a párizsi egyetem egy teológusa, Johannes Parvus próbálta tisztázni. Parvus megírt egy értekezést, amely úgy érvelt, hogy ha bármely vazallus a királya megdöntésére törekszik – ahogyan ezt Orléans hercege is tette – akkor az alattvalóknak kötelességük az intrikus meggyilkolásával ezt megakadályozni. Az 1413–1414-es párizsi zsinat ugyan elítélte Parvus gondolatait, de Félelemnélküli János fellebbezett XXIII. János pápához az ítélet ellen. János pápa 1414 februárjában megbízta Zabarella, Orsini és Panciera bíborosokat a döntés felülvizsgálatával, akik Konstanzban is folytatták a munkájukat.⁵⁶ A zsinaton ez az ügy a franciák belügyének számított, ugyanis a francia belpolitikai harcok a zsinati követeket is megosztották. A király követei azt állították, hogy a burgundiai herceg követei a francia egyház kollektív érdekeire nincsenek tekintettel, és az angolokkal szövetségbe lépnek Franciaországot. Parvus ellen leghevesebben Pierre d’Ailly bíboros és Jean Gerson érvelt, mellette pedig Pierre Cauchon, a későbbi Jeanne d’Arc per egyik vezetője. Hivatalosan János pápa lemondása után kezdték meg a Parvus elleni eljárást, amely, bár visszatérően napirenden volt a zsinat lezárásáig, eredmény nélkül zárult le.⁵⁷

A másik zsarnokölési ügy a Német Lovagrend és Lengyelország területi vitája nyomán alakult ki. A dominikánus rendi Johannes Falkenberg a tannenbergi csata hatására megfogalmazott egy szatírárt, amely gondolatmenetében nagyon emlékeztetett Parvus munkájára.⁵⁸ Falkenberg gyakorlatilag a lengyel királyt zsarnoknak tekintette, és a megölésére biztatott. A lengyel király küldöttei követelték Falkenberg eretneknek nyilvánítását. Az esélyek a vita során kiegyenlítettek voltak, hiszen a lengyel érdekeket Prágában tanult, tapasztalt jogászok képviselték, a lovagrend delegációja viszont magának tudhatta egy igen befolyásos személy, a rigai érsek támogatását, aki köztudottan Zsigmond bizalmasai közé tartozott. 1415 májusában Zabarella vezetésével felállítottak egy vizsgálóbizottságot Falkenberg művének tanulmányozására, de az ügyet először a *causa unionis*, majd Zsigmond

⁵⁵ BRANDMÜLLER 1991. 108–110.

⁵⁶ FINKE 1926. 239–240.

⁵⁷ FRENKEN 2007. 413.

⁵⁸ Finke szerint nem csak a két zsarnoköléssel foglalkozó mű, hanem a két eljárás iratai is feltűnően hasonlósak, amely arra enged következtetni, hogy a Parvus- és a Falkenberg-ügy résztvevői sokszor megegyeztek: aki a párizsi teológus mellett lépett fel, az feltűnt Falkenberg támogatójaként is. FINKE 1926. 250.

elutazása miatt elnapolták. A Lengyelország–Német Lovagrend közti viszályban egyfajta kompromisszum született: Falkenberget nem ítélték el eretnekként, bár munkáját botrányosnak titulálták, és a mű egy példányát nyilvánosan széttepték és megtiporták.⁵⁹

A zsinat egyik leghevesebb vitája az angol zsinati nemzet létjogosultsága körül alakult ki. A zsinati eseményeket itt egyértelműen a százéves háború befolyásolta. A francia király küldöttei ugyanis megkérdőjelezték a *Natio Anglicana* létjogosultságát. A franciák célja minden kétséget kizáróan a *Natio Anglicana* zsinati befolyásának ellensúlyozása, valamint a nemzetközi fórumon Anglia lejáratása volt. A franciák elsősorban az angol zsinati nemzet kis létszámára és az angol egyházmegyék kis számára alapozták az érvelésüket.⁶⁰ Mintegy mellékszálként arról is kialakult egy vita, hogy melyik ország lett előbb keresztény.⁶¹ Azonban az angol nemzet támogatót talált Zsigmondban, rajta keresztül a német nemzetben, majd később a burgundiai követek is csatlakoztak hozzájuk.⁶² A szóváltások az agincourt-i angol győzelem után kezdtek eldurvulni, és akkor voltak a leghevesebbek, amikor Zsigmond 1415 júliusa és 1417 januárja között nem tartózkodott Konstanzban.⁶³ A franciák végső szándéka az lett volna, hogy az angol követeket a zsinat olvassa be a német nemzetbe. Nem jártak sikerrel, és az ellentétek inkább csak az angol befolyást erősítették. Zsigmond visszatérése után igyekezett nem állást foglalni a kérdésben, és a már ismertetett módon a reformügyet helyezte előtérbe.

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy konstanzi zsinat a *causa unionis* és a *causa fidei* tárgyalásakor egységes testületként működött. A nemzetek álláspontja megegyezett, és olyan megoldások születtek, amelyek a döntésekre jelentős befolyást gyakorló Zsigmond király elképzeléseinek is megfeleltek. A *causa reformationis* és a *minores causae* esetében azonban a zsinat nemzeti érdekek ütközése miatt kevésbé volt hatékony. A korszakban kialakuló nemzeti identitás — főleg a franciák és az angolok esetében — valószínűleg táplálta ezeket a vitákat, illetve erősödött is általuk. Ezekben az ügyekben a zsinat egységének megőrzése érdekében határozott állásfoglalás

⁵⁹ BRANDMÜLLER 1997. 150–175.

⁶⁰ FINKE 1928. 254.

⁶¹ Az angolok állítása szerint Angliába Arimáthiai József vitte a kereszténységet 78 körül. A franciák ezzel szemben csak Szent Dénes térítései révén lettek keresztények, a III. században. LOOMIS 1932. 515.

⁶² Ez a canterbury szövetséget követő calais-i hármas találkozó eredménye volt: ezen V. Henrik angol király, Félelemnélküli János burgundiai herceg és Zsigmond kötött megállapodást. A francia belpolitikai helyzet amúgy is a kezdetektől fogva megosztotta a francia nemzetet, legjobb példa erre a Parvus-ügy.

⁶³ Több alkalommal kellett ülést elnapolni az angol és a francia képviselők veszekedése miatt, illetve – ha hinni lehet Fillastre leírásának – d’Ailly-t csak Bajor Lajos közbelépése és a szerencse mentette meg a lincseléstől. FINKE 1923. 77.

helyett Zsigmond is inkább a kompromisszumos megoldásokat részesítette előnyben.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Források:

- ALTMANN 1897 – ALTMANN, Wilhelm: Regesta Imperii IX: Die Urkunden Kaiser Sigismunds (1410–1437) I. Innsbruck 1897.
- BUCK 1962 – BUCK, Michael (ed.): Ulrich Richentals Chronik des Constanzer Konzils. Hildesheim 1962.
- CLARK 2005 – CLARK, James G. (ed.): The Chronica Maiora of Thomas Walsingham: 1376–1422. Transl. David Preest. Woodbridge 2005.
- FINKE 1923, 1926, 1928 – FINKE, Heinrich (ed.): Acta Concilii Constantiensis II–III–IV. Münster 1923–1926–1928.

Feldolgozások:

- ÁLDÁSY 1928 – ÁLDÁSY Antal: Zsigmond király és Spanyolország. Budapest 1928.
- BÁRÁNY 2004 – BÁRÁNY Attila: V. Henrik birodalma. In: Angliától Nagy-Britanniáig. Szerk. Frank Tibor. Budapest 2004. 23–40.
- BÁRÁNY 2009 – BÁRÁNY Attila: Zsigmond király angliai látogatása. Századok 143/2. (2009) 319–356.
- BÁRÁNY 2012 – BÁRÁNY Attila: Angol keresztes hadjárat a husziták ellen: Henry Beaufort, Winchester bíboros püspöke és Zsigmond király kapcsolatai, 1427–30. In: Angol–magyar kapcsolatok a középkorban II. Szerk. Bárány Attila – Laszlovszky József – Papp Zsuzsanna. Gödöllő–Máriabesenyő 2012. 245–270.
- BOSSÁNYI 1916 – BOSSÁNYI Árpád: Regesta supplicationum. A pápai kérvénykönyvek magyar vonatkozású okmányai, avignoni korszak. Budapest 1916.
- BRANDMÜLLER 1991 – BRANDMÜLLER, Walter: Das Konzil von Konstanz I–II. Paderborn 1991–1997.
- CROWDER 1953 – CROWDER, Michael Dennis: Some Aspects of the English Nation at the Council of Constance to the Election of Martin V, 1414–1417. (Egyetemi doktori disszertáció, kézirat) Oxford 1953.
- CSERNUS 1978 – CSERNUS, Sándor: A Zsigmondi magyar állam külpolitikája 1420-ig, különös tekintettel Nyugat-Európára. (Egyetemi doktori disszertáció, kézirat) Szeged 1978.
- FRENKEN 2007 – FRENKEN, Ansgar: Gelehrte auf dem Konzil: Fallstudien zur Bedeutung und Wirksamkeit der Universitätsangehörigen auf dem Konstanzer Konzil. In: Die Konzilien von Pisa (1409), Konstanz (1414–1418) und Basel (1431–1449). Szerk.: Müller, Heribert – Helmroth, Johannes. Ostfildern 2007. 110–147.
- FRENKEN 2008 – FRENKEN, Ansgar: Die Rolle der Kanonisten auf dem Konstanzer Konzil: Personen, Aktivitäten, Prozesse. In: Sacri canones servandi sunt. Ius canonicum et status ecclesiae saeculis XIII–XV. Ed. P. Krafl. Prága 2008.

- GÁRDONYI 2001 – GÁRDONYI Máté: A Konstanzi és a Bázeli zsinat. *Vigília* 66/2. (2001) 96–103.
- GERGELY 1999 – GERGELY Jenő: A pápaság története. Budapest 1999.
- HEUSSI 2000 – HEUSSI, Karl: Az egyháztörténet kézikönyve. Budapest 2000.
- JACOB – JACOB, Ernest Fraser: Archbishop Henry Chichele. Oxford 1967.
- KELLY 1998 – KELLY, Henry Ansgar: Trial Procedures against Wycliffites in England and at the Council of Constance. *The Huntington Library Quarterly* 61/1. (1998) 1–28.
- LOOMIS 1932 – LOOMIS, Louise R.: Nationality at the Council of Constance: An Anglo-French Dispute. *The American Historical Review* 44/3. (1939) 508–527.
- MÁLYUSZ 2005 – MÁLYUSZ Elemér: A konstanzi zsinat és a magyar főkegyúri jog. *Gödöllő* 2005.
- MCCABE 1916 – MCCABE, Joseph: Crises in the History of the Papacy. New York 1916.
- STUMP 1989 – STUMP, Philipp H.: The Reform of Papal Taxation at the Council of Constance. *Speculum* 64/1. (1989) 69–105.

Debates in the Council of Constance

The Council of Constance (1414–1418) is often regarded as a landmark of late medieval history, firstly because of the decrees and theological decisions the council approved, and secondly because of the number of clerics and delegates who convened in the German city. The council's primary goal was to end the Great Schism that divided Western Christianity since 1378. The organisation and coordination of this great assembly was undertaken by Sigismund of Luxemburg, King of Hungary and elected King of the Romans.

Hungarian historiography lacks composite works in connection with the council, because it usually deals with subtopics. Therefore, the present essay intends to give an overall picture about the issues discussed in Constance. The contemporaries distinguished between the major and minor cases. The *causa unionis*, *causa fidei* and *causa reformationis* were of primary importance, the council had to find a solution for these problems above all. The proceedings of union, faith and reformation of the church and their outcomes are presented in the first three chapters. The last part of the study gives a brief description of some of the minor cases, namely the tyrannicide theories of Jean Petit and Johannes Falkenberg, the discussions about the voting system and the nationality debate between the *Natio Anglicana* and *Natio Gallicana*.